

ДО ПИТАННЯ ПРО ТІНЬОВИЙ РИНОК НАФТОПРОДУКТІВ

Ключові слова: тіньова економіка, паливно-енергетичний комплекс, тінізація ринку, сучасний стан, перспективи з детінізації ринку.

Key words: shadow economy, fuel and energy complex, shadowing of the market, current state, prospects for market shamination.

Анотація: розглянуто сучасний стан тіньової економіки, проблема виникнення тіньового сектору, підсумки попередніх років, позитивні зміни та можливості вдосконалення законодавства.

Abstract: the current state of the shadow economy, the problem of the shadow sector, the results of previous years, positive changes and opportunities for improving legislation are considered.

Ситуація, що склалася на цей час в Україні внаслідок масштабного вибухового поширення такого явища, як тіньова економіка, потребує глибоких і комплексних наукових досліджень. На ринок нафтопродуктів припадає значна частина економіки України, таким чином, тінізація цього ринку становить загрозу національній безпеці нашої держави. Комплексне дослідження тіньового ринку нафтопродуктів надасть змогу проаналізувати причини його виникнення та загальні тенденції поширення, що, у свою чергу, допоможе розробити методологічну основу для його детінізації.

Складовою тіньової економіки України є кримінальний ринок, який існує як певне соціальне явище та складається з структурних елементів. Тіньовий ринок нафтопродуктів є його дзеркальним відображенням та входить до класифікації кримінальних ринків за об'ємом обміну [1].

Тіньовий ринок нафтопродуктів являє собою частину тіньової економіки, яка не обраховується національною статистикою, не належить до валового національного продукту, доходи від якої приховуються від оподаткування. Він являє собою сукупність неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних економічних відносин, що виникають на ринку нафтопродуктів, з приводу отримання надприбутку за рахунок приховування доходів з продажу, поставки, транспортування, переробки нафтопродукції і ухилення від сплати податків [2, с. 69].

До тіньового ринку нафтопродуктів відносять: тіньовий ринок газу, нафти, сурогату, біопалива, комбінації водневого палива та паливних елементів. За даними УНН обсяг тіньового ринку нафтопродуктів України, станом на початок 2017 року, досяг 30 %, який складається з контрабанди, пального, на яке не сплачено податки, а також сурогату [3].

Головною причиною тінізації на ринку нафтопродуктів в Україні стала структурна деформація у відносинах власності. Це призвело до створення в результаті приватизації певної кількості фінансово-промислових груп, наслідком якої став перехід до приватних осіб всієї спадщини енерго-промислового комплексу колишнього Радянського Союзу, що також зумовило монополізацію ринку нафтопродуктів. Домінування неформальної, тіньової приватизації перетворило первинне роздержавлення фактично у перерозподіл власності, яка переходила до приватних осіб. [4, с. 99]. На сьогоднішній день ситуацію також загострює економічна нестабільність, інституційна слабкість та криза у владно-суспільних відносинах, втрата активів анексованих територій, розрив традиційних відносин енергопостачання, неготовність промисловості і споживчого ринку до зростання цін на енергоресурси та зростання соціальної напруженості. Все це зумовлює необхідність проведення реформ з детінізації ринку.

Вирішенням проблеми детінізації ринку нафтопродуктів займаються як практики, так і науковці. Доцільно навести приклад щодо впровадження системи електронних акцизних накладних і підвищення акцизів на компоненти моторних палив, що було зроблено у 2016 році та призвело до скорочення частини тіньового ринку – з 440 тис. т бензину (2015р.) до 215 тис. т (2016р.). Ще одним дієвим методом вирішення цієї проблеми стало скасування з 1 січня 2017 р. так званого роздрібного акцизу.

Але все-ж таки, зважаючи на масштаб проблеми, багато змін, як у законодавство, так і у сам виробничий процес, ще має бути внесено. Наприклад, скасування роздрібного акцизу має істотно полегшити адміністрування цього податку компаніями і спростити контроль за його сплатою з боку держави, що дозволить встановити чесну конкуренцію на ринку палив, тим самим мінімізувавши тіньовий обіг. Використання лічильників і рівномірів на нафтобазах дасть змогу контролювати обсяг використання палива. Зниження рентних ставок дозволить наростити видобуток нафти, збільшити інвестиції у розвідку та застосування нових технологій видобутку, підвищити привабливість галузі, тим самим покращити показник завантаження українських нафто-переробних заводів, а також знизити імпорт нафтопродуктів [5].

Доцільним заходом стане створення спеціального закону, що матиме системний характер та ліквідує наявні прогалини у правовому забезпеченні. Поява окремого державного органу з широкими повноваженнями по аналізу, прогнозуванню, розслідуванню, притягненню до відповідальності винних осіб зможе врегулювати наявну ситуацію на ринку нафтопродуктів України. Таким чином, проведення реформ з детінізації цього ринку надасть змогу покращити не тільки ситуацію у галузі паливно-енергетичного комплексу, а і національну економіку в цілому.

Список використаних джерел:

1. Новіков О. В. Кримінальний ринок інтелектуальної продукції у структурі детермінації злочинності у сфері інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / О. В. Новіков. – Режим доступу : http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/08/novikov_18.pdf.
2. Леонова О. О. Умови та закономірності формування тіньової економіки в Україні / О. О. Леонова // Управління розвитком. – 2015. – №2 (180). – С. 42–49.
3. Обсяг тіньового ринку в Україні [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1546394-obsyag-tinovogo-rinku-naftoproduktiv-v-ukrayini-dosyagaye-30-ekspert>.
4. Злочинність у паливно-енергетичній сфері України: кримінологічна характеристика та запобігання : монографія / Б. М. Головкін, Г. Ю. Дарнопих, І. О. Христюк та ін. ; за заг. ред. Б. М. Головкіна. – Х. : Право, 2013. – 248 с.
5. Маркевич К. Енергетична галузь України: підсумки 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_ENERGY-FINAL.pdf.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017